

RADA EUROPY i ORGANIZACJA BEZPIECZEŃSTWA I WSPÓŁPRACY W EUROPIE

Tomasz A. Winiarczyk

RADA EUROPY

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

Rada Europy

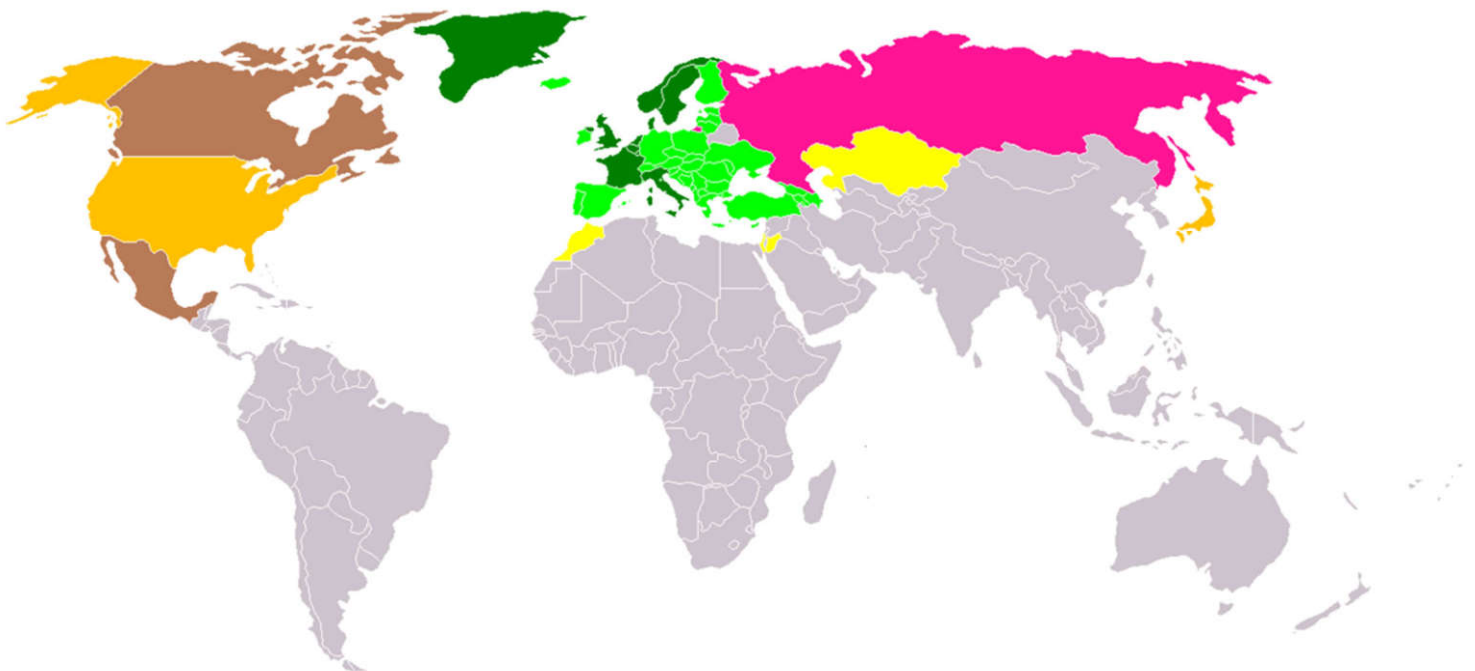
- ❑ międzynarodowa organizacja rządowa
- ❑ główny cel:
 - „osiągnięcie większej jedności między jej członkami, aby chronić i wcielać w życie ideały i zasady stanowiące ich wspólne dziedzictwo oraz aby ułatwić ich postęp ekonomiczny i społeczny” (art. 1a Statutu Rady Europy)
- ❑ organizacja zajmuje się przede wszystkim promocją i ochroną praw człowieka, demokracji i współpracą państw członkowskich w dziedzinie kultury
- ❑ siedziba: Strasburg

Rada Europy – początki

- ❑ Rada Europy powstała 5 maja 1949 r.
 - podpisanie przez 10 państw (Belgię, Danię, Francję, Holandię, Irlandię, Luksemburg, Norwegię, Szwecję, Wielką Brytanię i Włochy) **Traktatu Londyńskiego**

członkostwo w RE

- ❑ członkiem Rady Europy może zostać każde zaproszone przez tę organizację państwo akceptujące zasady rządów prawa i ochrony praw człowieka
 - ustabilizowana demokracja
 - podpisanie europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950
 - podpisanie Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych
- ❑ obecnie członkami RE jest 47 państw

Państwa członkowskie oraz obserwatorzy Rady Europy

Legenda:

■ 10 członków pierwotnych

■ członkowie przyłączeni później

■ obserwatorzy w Zgromadzeniu Parlamentarnym

■ obserwatorzy w Komitecie Ministrów

■ obserwatorzy w Zgromadzeniu Parlamentarnym i w Komitecie Ministrów

■ oficjalni kandydaci

■ Byli członkowie

Rada Europy

– główne organy

- ❑ **Komitet Ministrów** – organ decyzyjny, składający się z ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich lub ich przedstawicieli (tzw. zastępców ministrów)
- ❑ **Zgromadzenie Parlamentarne** – organ doradczy składający się z parlamentarzystów delegowanych przez parlamenty narodowe;
- ❑ **Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy** – organ doradczy w zakresie samorządności lokalnej i regionalnej.
- ❑ **Sekretarz Generalny Rady Europy** – wybierany przez Zgromadzenie Parlamentarne
- ❑ **Komisarz Praw Człowieka Rady Europy** – niesądowa instytucja, która ma wspierać promocję praw człowieka w edukacji, wspomagać ombudsmanów, ustalać braki w prawodawstwie, dostarczać informacji w zakresie praw człowieka

Sekretarz Rady Europy

- ❑ **Marija Pejčinović Burić**
- ❑ chorwacka ekonomistka i polityk, posłanka krajowa, w latach 2017–2019 wicepremier oraz minister spraw zagranicznych i europejskich

Rada Europy

– pozostałe instytucje

- ❑ Europejski Trybunał Praw Człowieka – organ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka
- ❑ Europejski Komitet Zapobiegania Torturom – organ Europejskiej Konwencji do spraw zapobiegania torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu
- ❑ Europejski Komitet Praw Społecznych – bada, czy państwa członkowskie wypełniają zobowiązania wynikające z Europejskiej Karty Społecznej
- ❑ Europejska Komisja Przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI)
- ❑ Europejska Komisja na rzecz Demokracji przez Prawo (tzw. Komisja Wenecka)
- ❑ Bank Rozwoju Rady Europy – udziela pomocy finansowej
- ❑ Grupa Państw Przeciwko Korupcji (GRECO)
- ❑ Europejskie Obserwatorium Audiowizualne – gromadzenie informacji na temat mediów
- ❑ Europejskie Centrum na rzecz Współzależności i Solidarności Światowej (Centrum Północ-Południe)
- ❑ Grupa Pompidou – forum współpracy międzynarodowej do spraw zwalczania narkomanii i nielegalnego handlu narkotykami
- ❑ Porozumienie dotyczące Poważnych Zagrożeń EUR-OPA – platforma dla współpracy między krajami europejskimi a południowymi krajami basenu Morza Śródziemnego w obszarze zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych
- ❑ Europejskie biuro do spraw języków rzadziej używanych – wspieranie i promowanie rzadziej używanych w Europie języków
- ❑ Europejski Komitet ds. Współpracy Prawnej – opracowuje normy akceptowalne przez wszystkie państwa członkowskie oraz wspiera współpracę prawną między nimi

Polska w Radzie Europy

- ❑ Polska przyjęta została w poczet członków Rady Europy **26 listopada 1991**
- ❑ Polska przewodniczyła Komitetowi Ministrów Rady Europy od 10 listopada 2004 do 17 maja 2005
- ❑ Polska jest stroną ponad 85 Konwencji RE, na czele z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Białoruś a RE

- ❑ od września 1992 do stycznia 1997 miała status specjalnego gościa Rady Europy
- ❑ utraciła go z powodu niespełniającego norm demokratycznych referendum konstytucyjnego z września 1996 oraz ograniczania przez organy władzy państwowej swobód obywatelskich (zwłaszcza wolności słowa)
- ❑ wniosek o członkostwo w Radzie Europy złożony przez Białoruś 12 marca 1993 został zawieszony w 1998 z uwagi na brak postępów w demokratyzacji państwa, rozwoju praw człowieka i praworządności

Rosja 2022

- ❑ członek od 28 lutego 1996, zawieszony 25 lutego 2022, rozpoczęła procedurę wystąpienia z RE 15 marca 2022, w tym samym dniu została z niej usunięta

konwencje RE

- ❑ Rada Europy przyjmuje dokumenty mające charakter traktatów międzynarodowych, zwane konwencjami, do których mogą przystępować państwa członkowskie Rady Europy, a w niektórych przypadkach także europejskie bądź nawet pozaeuropejskie kraje nieczłonkowskie.
- ❑ Kraje przystępujące do konwencji mogą poczynić pewne zastrzeżenia co do wyłączenia lub ograniczenia stosowania na ich terytorium niektórych artykułów danej konwencji.
- ❑ W niektórych sytuacjach podpisywane są też dodatkowe protokoły do konwencji, do których mogą, ale nie muszą, przystąpić państwa, które wcześniej podpisały samą konwencję.
- ❑ Konwencja wchodzi w życie, jeśli zostanie podpisana i ratyfikowana przez odpowiednią liczbę państw.

przykłady konwencji RE

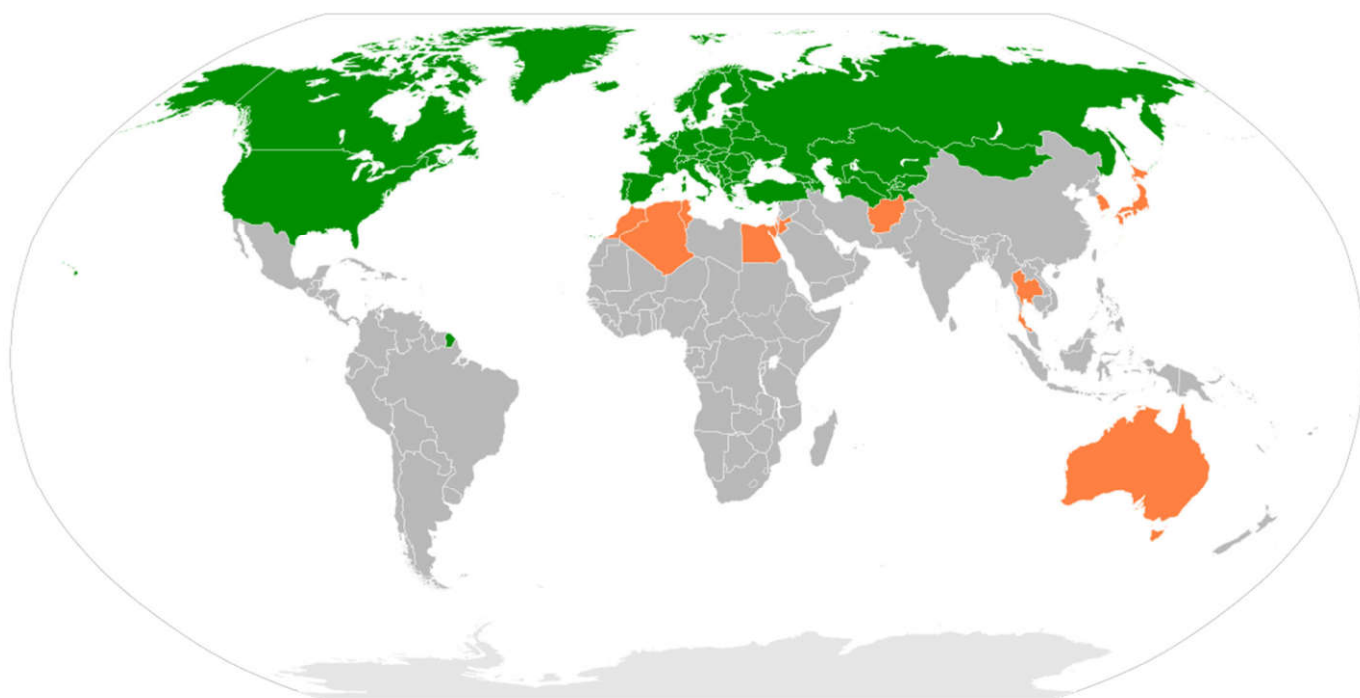
- ❑ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (1950)
- ❑ Europejska Karta Społeczna (1961)
- ❑ Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych (1995)

obecnie 224 aktów:

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>

ORGANIZACJA BEZPIECZEŃSTWA I WSPÓŁPRACY W EUROPIE

O S C E

- Państwa członkowskie
- Państwa współpracujące

ORGANIZACJA BEZPIECZEŃSTWA I WSPÓŁPRACY W EUROPIE

- ❑ pierwotnie Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
- ❑ Akt Końcowy: Helsinki 1975
 - zwany Wielką Kartą Pokoju
 - wśród 10 zasad wymieniał **poszanowanie podstawowych praw i wolności człowieka, w tym wolności myśli, sumienia, religii i przekonań**
 - prawa człowieka stanowić miały istotny obszar zainteresowania

Akt Końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie

- ❑ deklaracja dziesięciu zasad rządzących wzajemnymi stosunkami między uczestnikami konferencji
- ❑ przyjęty na zakończenie Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w 1975 w Helsinkach
- ❑ nie był umową w rozumieniu prawa traktatowego
- ❑ stanowił uroczystą deklarację intencji o znaczeniu politycznym i moralnym, wyrażał wolę współdziałania państw w podzielonej na dwa ideologiczne bloki Europie

zasady Aktu

- suwerenna równość
- powstrzymanie się od groźby użycia siły lub użycia siły
- nienaruszalność granic
- integralność terytorialna państw
- pokojowe załatwianie sporów
- nieingerencja w sprawy wewnętrzne
- poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności łącznie z wolnością myśli, sumienia, religii i przekonań
- równouprawnienie i prawo narodów do samostanowienia
- współpraca między państwami
- wykonywanie w dobrej wierze zobowiązań wynikających z prawa międzynarodowego

dziedziny zainteresowania KBWE/OBWE – tzw. koszyki

- Zagadnienia bezpieczeństwa Europy
(koszyk pierwszy)
- Współpraca w zakresie gospodarki, nauki, techniki i ochrony środowiska
(koszyk drugi)
- Współpraca w kwestiach humanitarnych i dziedzinach pokrewnych
(koszyk trzeci)
- Kontynuowanie procesu Konferencji – organizowanie konferencji przeglądowych
(koszyk czwarty)

etap weryfikacyjny KBWE

□Belgrad 1977-78

- żadnych konkretnych postanowień

etap weryfikacyjny KBWE

□Madryt 1980-83

- zagadnienia dot. praw człowieka
- fatalny klimat: interwencja ZSRR w Afganistanie, stan wojenny w PRL

etap weryfikacyjny KBWE

□ Sztokholm 1984-1986

- konferencja ws. środków budowy zaufania i bezpieczeństwa według ustaleń madryckich

etap weryfikacyjny KBWE

□ Wiedeń 1986-89

- mechanizmy kontroli w dziedzinie ludzkiego wymiaru KBWE:
 - wymiana informacji na szczeblu międzyrządowym
 - spotkania dwustronne
 - konferencje tematyczne i przeglądowne

etap weryfikacyjny KBWE

☐ Kopenhaga 1990

- wprowadzenie do dokumentu końcowego szeregu postanowień dotyczących ochrony mniejszości narodowych (*Europejska Karta Mniejszości*), gwarantując prawo do:
 - ochrony i rozwoju ich tożsamości etnicznej, kulturowej, językowej i religijnej
 - posługiwania się językiem narodowym
 - tworzenia i utrzymania własnych kulturalnych, oświatowych czy religijnych instytucji
 - organizacji, stowarzyszeń
 - wyznawania i praktykowania swojej religii
 - udziału w życiu publicznym

konferencja Paryż 1990

☐ ustalenia Karty Paryskiej:

- konferencje przeglądowe odbywać się będą, co dwa lata, na poziomie przywódców państw lub rządów
- ministrowie spraw zagranicznych spotykać się będą, co najmniej raz w roku jako formalna Rada

☐ utworzono także Komitet Starszych Urzędników, niewielki stały sekretariat w Pradze, Biuro Wolnych Wyborów w Warszawie (od 1992 Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka), Centrum Zapobiegania Konfliktom w Wiedniu

☐ ustanowienie **mechanizmu wiedeńskiego** – procedury związanej ze środkami budowy zaufania i bezpieczeństwa (dwufazowy mechanizm konsultacji i współpracy przewidziany na wypadek nadzwyczajnej aktywności wojskowej) – np. Białoruś 2021, Rosja 2022

☐ podpisanie traktatu o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie

mechanizm berliński 1991

- procedura związana z problematyką bezpieczeństwa międzynarodowego
- może być zainicjowany w razie sytuacji kryzysowej, która jest następstwem pogwałcenia jednego z postanowień Aktu Końcowego lub wydarzeń zagrażających pokojowi, bezpieczeństwu i równowadze
- procedura stała się pierwszym wyjątkiem odstąpienia od powszechnej w ramach KBWE/OBWE zasady konsensusu
- w praktyce okazała się nieskuteczna (w czasie konfliktu w Jugosławii)

Konferencja moskiewska 1991

- dodatkowe instrumenty kontrolne w formie misji sprawozdawczych i misji niezależnych ekspertów
 - dobrowolne zapraszanie misji
 - podejmowanie przez Wysoką (obecnie Stałą) Radę decyzji o powołaniu misji
 - tworzenie misji kryzysowych
 - misje sprawozdawców (zbieranie informacji) i misje ekspertów (pomoc mediacyjna i doradztwo)

szczyt w Helsinkach 1992

- ❑ uznano KBWE za porozumienie regionalne, zgodne z rozdziałem VIII Karty NZ
- ❑ utworzono urząd Wysokiego Komisarza do spraw Mniejszości Narodowych
- ❑ rozwinięto współpracę dotyczącą wolnych wyborów, wolności środków masowego przekazu, ochrony osób należących do mniejszości narodowych oraz instytucji demokratycznych

powstanie OBWE

❑ Budapeszt 1994

- przekształcenie Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w organizację (od 1 stycznia 1995)

ORGANIZACJA BEZPIECZEŃSTWA I WSPÓŁPRACY W EUROPIE

- ❑ Organizacja międzynarodowa uznawana za organizację regionalną w rozumieniu rozdziału VIII Karty Narodów Zjednoczonych
- ❑ Jej celem jest zapobieganie powstawaniu konfliktów w Europie
- ❑ Oprócz państw europejskich jej członkami są także Stany Zjednoczone i Kanada

organy o charakterze politycznym

- ❑ **Spotkania Szefów Państw i Rządów (tzw. szczyty)** - spotkania odbywające się co dwa lata, których celem jest ustalenie zasadniczych kierunków działań Organizacji
- ❑ **Konferencje Przeglądowe** - ich zadaniem jest dokonywanie przeglądów przyjętych już aktów prawnych i ocena ich realizacji. Ponadto opracowują nowe dokumenty, które przyjmowane są na Spotkaniach Szefów Państw i Rządów. Konferencja organizowana są co dwa lata
- ❑ **Rada Ministerialna (d. Rada KBWE)** - główne forum konsultacji politycznych; także naczelny organ decyzyjny i odpowiada za przygotowanie Spotkań Szefów Państw i Rządów; zbiera się przynajmniej raz do roku na szczelbu ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich
- ❑ **Wysoka Rada (d. Komitet Wysokich Przedstawicieli)** - organ zarządzający; spotyka się przynajmniej dwa razy w roku na szczelbu dyrektorów politycznych ministerstw spraw zagranicznych; określa kierunki działań politycznych Organizacji oraz podejmuje decyzje w tym zakresie; koordynuje także współpracę gospodarczą państw - raz w roku funkcjonuje jako Forum Gospodarcze; znaczenie tego organu spadło wraz z utworzeniem Stałego Komitetu
- ❑ **Stała Rada (d. Stały Komitet)** - koordynuje prace organizacji między poszczególnymi sesjami Wysokiej Rady; podejmuje również decyzje związane z bieżącą działalnością OBWE; organ tworzony jest przez przedstawicieli państw przy Organizacji
- ❑ **Urządzący Przewodniczący** - koordynuje działania Organizacji; funkcję tę sprawuje rotacyjnie przez jeden rok minister spraw zagranicznych z danego kraju członkowskiego; wraz ze swym poprzednikiem i następcą tworzy tzw. Trójkę

organy o charakterze administracyjnym

- ❑ **Sekretariat** - pełni funkcje usługowo-techniczne
 - siedziba: Wiedeń
 - podlega mu Centrum Zapobiegania Konfliktom (jako departament Sekretariatu)
 - filia Sekretariatu mieści się w Pradze - tam archiwum OBWE
- ❑ **Sekretarz Generalny** - najwyższy urzędnik struktur Organizacji
 - nadzoruje i organizuje pracę struktur
 - podlega zwierzchnictwu Urzędującego Przewodniczącego
- ❑ **Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka** (d. Biuro Wolnych Wyborów) - instytucja odpowiedzialna za działania w zakresie wymiaru ludzkiego OBWE
 - siedziba: Warszawa
 - organizuje m.in. szkolenia, konferencje, nadzoruje wybory, odpowiada za kontakt m.in. z Radą Europy i organizacjami pozarządowymi
 - tworzy także bazę informacyjną o sytuacjach kryzysowych

Sekretarz Generalny OBWE

❑ **Helga Schmid**

❑ niemiecka

dyplomatką ur.

1960 r. w Dachau

❑ poprzednio

Sekretarz

Generalna

Europejskiej Służby

Działań

Zewnętrznych

inne organy

- Wysoki Komisarz OBWE ds. Mniejszości Narodowych** - odpowiada za wczesne ostrzeżenie i wczesne reagowanie w związku z potencjalnymi konfliktami o charakterze etnicznym na obszarze Europy; zastrzeżenia może zgłaszać Wysokiej Radzie; powoływany jest na trzyletnią kadencję przez Radę Ministerialną
- Przedstawiciel ds. Wolności Mediów** - zajmuje się kontrolną w zakresie wolności środków masowego przekazu
- Forum ds. Współpracy w Dziedzinie Bezpieczeństwa** - organ autonomiczny zajmujący się sprawami rozbrojenia i zapobiegania konfliktom oraz CSBM
- Zgromadzenie Parlamentarne OBWE** - tworzone przez parlamentarzystów państw członkowskich, zbiera się raz do roku; omawia sprawy dotyczące funkcjonowania i realizacji zasadniczych celów Organizacji
- Trybunał OBWE ds. Koncyliacji i Arbitrażu** - trybunał powołany na mocy Konwencji o arbitrażu i concyliacji z 1992, pozostający de facto instytucją martwą

bibliografia

- podręczniki wyd. Operon
- wikipedia.pl
- portal Rady Europy
- portal polskiego MSZ